

LL0-Katalysator

Aanvraagronde 2

Goede voorbeelden

Bouwsteen 2: LLO-oplossingen voor energie- en grondstoffentransities

LLO-Katalysator

Oktober 2024

info@llokatalysator.nl

Inhoudsopgave

1. Bouwsteen 2	5
1.1 Visie	5
1.1.1 Ambitie	6
1.1.2 Transitie vormgeven	7
1.1.3 Wat maakt de visie goed?	9
1.2 Consortium	10
1.2.1 Consortium van de innovatiewerkplaats	11
1.2.2 Wat maakt het consortium goed?	11
1.3 Competentieknpunt	12
1.3.1 Kansen in relatie tot competentieknpunt	13
1.3.2 Wat maakt het competentieknpunt goed?	14
1.4 Activiteitenplan	15
1.4.1 Activiteitenplan: projectomschrijving	15
1.4.2 Wat maakt de projectomschrijving goed?	16
1.5 Activiteitenplanning	17
1.5.1 Activiteitenplanning kleine aanvraag	18
1.5.2 Wat maakt de activiteitenplanning goed?	19

Inleiding

Goede voorbeelden om (door) te starten met je aanvraag

In dit document geven we een aantal goede voorbeelden van de tweede subsidieronde bij de LLO-Katalysator. De voorbeelden zijn afkomstig van goedgekeurde bouwsteen 2 projecten: het stimuleren van regionale LLO-oplossingen in energie- en grondstoffentransities. Aan de hand van de bijbehorende beoordeling lichten we belangrijke onderdelen in de subsidieaanvraag uit.

Ben je nog niet bekend met de subsidieregelingen? Twijfel je tussen bouwsteen 2 en bouwsteen 3 of juist tussen een kleine en grote aanvraag? Raadpleeg dan eerst de [website](#) van DUS-I (Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen) voor meer informatie.

LLO-Katalysator bedankt de penvoerders uit ronde 2 die hieraan bijgedragen hebben:

ROC Midden-Nederland

Christelijke Hogeschool Ede

Drenthe College Terra

Hogeschool Saxion

Firda

1. Bouwsteen 2

1.1 Visie

Het eerste voorbeeld laat een sterke LLO-visie van een grote bouwsteen 2 aanvraag zien. Onderdeel van die visie zijn 'ambitie' en 'transitie'. Lees eerst de publieksvriendelijke samenvatting van de aanvraag door.

Samenvatting 'Transitielab regio Utrecht'

In de regio Utrecht is samenwerking, het delen van kennis en experimenteeruimte nodig om de energie- en grondstoffentransitie goed vorm te kunnen geven. De provincie wil in 2050 klimaatneutraal zijn, maar de sectoren bouw, installatie en infratechniek hebben te kampen met diverse uitdagingen en hebben grote behoefte aan medewerkers met de juiste vakkennis en transitievaardigheden. Het consortium gaat de transitie in de regio Utrecht versnellen op een manier die uniek is in Nederland: voor het eerst werken mbo, hbo- en wo-instellingen nauw samen om met bedrijven en andere partners een leven lang ontwikkelen duurzaam vorm te geven.

Er worden **passende LLO-oplossingen** gerealiseerd voor de vraagstukken van verschillende bedrijven. De eerste drie vraagstukken – op het terrein van de bouwsector, installatie- en infratechniek - zijn bekend en worden in 2024/2025 aangepakt. Het consortium benut deze transitieprojecten als experimenteeruimte voor vraaggericht werken, innovatie en co-creatie, met als doel het versterken van **transitievaardigheden** en het opzetten van een regionaal **LLO-ecosysteem** om een duurzame verandering te weeg te brengen.

Het Transitielab wordt een katalysator voor leven lang ontwikkelen in de regio. Er wordt kennis opgebouwd over wat nodig is (vraagarticulatie) en onderzoek gedaan naar de effectiviteit en impact van de LLO-oplossingen. De opbrengsten van de transitieprojecten worden verbreed naar andere bedrijven. Het Transitielab is een open netwerk waar andere bedrijven en intermediairs ook bij kunnen aansluiten. Er wordt gewerkt vanuit een lerende aanpak.

Het consortium ziet het Transitielab als de kern van het regionale ecosysteem. In het lab wordt de samenwerking voor de energie- en grondstoffentransitie verankerd en wordt een gezamenlijke werkwijze ontwikkeld. Die werkwijze is later ook te gebruiken in andere tekortsectoren, zoals de zorg, ICT en het onderwijs.

Zo versnelt het consortium een leven lang ontwikkelen voor de energie- en grondstoffentransitie door concrete LLO-oplossingen én het versterken van het LLO-ecosysteem in de regio Utrecht.

1.1.1 Ambitie

Bron instelling: ROC Midden-Nederland

Het consortium wil een versnelling bewerkstelligen in een leven lang ontwikkelen in de regio Utrecht. Voor de energie- en grondstoffentransitie wordt ingezet op het volgende:

- Passende LLO-oplossingen realiseren voor concrete vraagstukken van bedrijven.
- Transitievaardigheden versterken voor de energie- en grondstoffentransitie in de regio (onderzoekend werken, samenwerken, kennis delen).
- Een regionaal LLO-ecosysteem opzetten om een duurzame verandering teweeg te brengen.

Gestart wordt met de volgende drie:

1. Bloemendal Bouw: deze organisatie heeft behoefte aan zij-instromers;
2. Stedin (infratechniek): deze organisatie heeft behoefte aan een gericht opleidingstraject voor engineers;
3. Van Dorp (installatietechniek) deze organisatie heeft behoefte aan permanente op- en bijscholing van medewerkers.

In deze transitieprojecten worden de knelpunten bij de bedrijven aangepakt door gezamenlijk passende LLO-oplossingen te ontwikkelen en uit te voeren. Transitievaardigheden maken onderdeel uit van elke LLO-oplossing. Deze transitievaardigheden zijn niet alleen noodzakelijk voor de werkenden en werkzoekenden in de technische sectoren van de energietransitie, maar ook voor alle bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties. Zo wordt er gewerkt aan een nieuwe leer- en samenwerkingscultuur. Iedereen moet in beweging komen. Alleen door samenwerking, anders werken en organiseren en door met en van elkaar leren, kunnen we in de regio die transitie maken. Het versnellen en borgen van deze leer- en samenwerkingscultuur gebeurt in het Transitielab.

Concreet zijn de volgende activiteiten opgetuigd:

- Opbrengsten van de transitieprojecten evalueren (zowel de LLO-oplossingen zelf, als het ontwikkelproces).
- Kennis over de regio, energietransitie en LLO delen met de regionale partners binnen en buiten het project.
- LLO-oplossingen ontsluiten voor andere werkgevers en belanghebbenden.
- Het geleerde duurzaam verankeren in de betrokken organisaties.
- Optreden als ambassadeur voor het betrekken van nieuwe partners.

Deze werkwijze met transitieprojecten en overkoepelend Transitielab worden uitgebouwd naar een open regionaal LLO-ecosysteem. Deze werkwijze is overdraagbaar naar andere tekortsectoren (zorg, ICT en onderwijs). Daarmee wordt de samenwerking versterkt in de energie- en grondstoffentransitie en perspectief geboden voor een succesvolle transitie in andere sectoren. In het activiteitenplan is uitgewerkt hoe het Transitielab als een regionaal LLO-ecosysteem wordt doorontwikkelen en duurzaam verankerd, ook na de subsidiabele periode van deze aanvraag.

Beoogde **impact**

- Het regionale LLO-ecosysteem onderhoudt zichzelf en is in staat beter en sneller LLO-oplossingen te realiseren dan nu het geval is.
- Deelnemende bedrijven leveren een grotere bijdrage aan energie- en grondstoffentransitie door toepassing van de ontwikkelde LLO-oplossingen.
- Meer bedrijven en werknemers (en werkzoekenden) nemen deel aan LLO-oplossingen of leveren een bijdrage.
- Meer werknemers ontwikkelen vaardigheden voor een leven lang ontwikkelen.
- Bestaande initiatieven en publiek-private samenwerkingen zijn effectiever ingezet en versterken elkaar.
- Bedrijven, intermediairs en publieke organisaties zijn bereid financieel en in kind de infrastructuur in stand te houden.

Beoogd **bereik** van onze aanvraag

1. 10 partnerbedrijven die hun bedrijfsmatige en maatschappelijke uitdagingen inbrengen met het oog op het ontwikkelen van nieuwe LLO-oplossingen.
2. 400 werknemers en werkzoekenden die deelnemen of een bijdrage leveren aan een LLO-oplossing.
3. 100 docenten en andere professionals in onderwijs en bedrijven, die ervaring opdoen met cocreatie in ontwerp en uitvoering van LLO-oplossingen.

Beoogde **output**

1. Een methodiek waarmee partners op basis van vraagstukken van bedrijven duurzame LLO-oplossingen ontwerpen en testen.
2. 10 transitieprojecten (3 in de eerste twee jaar, daarna 2 per jaar), die gebruikmaken van deze methodiek.
3. 10 nieuwe opschaalbare LLO-oplossingen (als resultaat van een transitieproject).
4. Het waarderen van de resultaten van deelnemers aan LLO-oplossingen.

Beoogde **outcome**

1. Duurzaam proces van vertaling van transitievraagstukken in passende LLO-oplossingen door continue interactie tussen onderzoekers, docenten, professionals in bedrijven en intermediairs.
2. Structurele kennisdeling van opgedane inzichten in vraagarticulatie en in gezamenlijk ontwerpen, ontwikkelen en uitvoeren (testen) van LLO-oplossingen.
3. Gezamenlijke leercultuur van kennisinstellingen, bedrijven en intermediairs.
4. Een op het Transitielab voortbouwend LLO-ecosysteem, met een heldere samenwerking van onderwijs (mbo-hbo-wo), bedrijven en intermediairs.

Het betreft een ambitieus plan maar in de regio Utrecht is er een stevig basis voor samenwerking.

1.1.2 Transitie vormgeven

Bron instelling: ROC Midden-Nederland

Het consortium gaat in de transitieprojecten en het Transitielab vormgeven aan de volgende vier veranderingen.

Huidige situatie	Ambitie
Individuele/incidentele vraagarticulatie	Gezamenlijke, regionale, duurzamevraagarticulatie
LLO -aanbod van (diplomagerichte) opleidingen	LLO-oplossingen voor complexe vraagstukken
Samenwerking vanuit eigen rol/organisatie	Samenwerken voor maatschappelijke opdracht
Versnipperde rol en initiatieven in energie- en grondstoffentransitie	Open, flexibel, duurzaam regionaal LLO- ecosysteem voor energie- en grondstoffen-transitie

Van individueel naar gezamenlijke duurzame vraagarticulatie

Deze beweging in de vraagarticulatie maken we als regio door inzet op drie aandachtsgebieden:

1. Gezamenlijke informatievoorziening voor zowel bedrijven als werkenden en werkzoekenden over LLO-mogelijkheden in de regio. Het huidige LLO-aanbod van de onderwijsinstellingen is te vinden op MaakJeStap. Dit willen wij uitbreiden met een persoonlijk advies van een LLO-adviseur en matching op het platform. Dit onderdeel van de aanvraag voor bouwsteen 3.
2. Voor de gezamenlijke benadering van bedrijven vanuit een regionaal perspectief zetten we in op gezamenlijk accountmanagement. Dit accountteam denkt en handelt vanuit de vraagstukken van de bedrijven met de mogelijkheden van alle betrokken partners 'in de rugzak'. Oftewel: van accountmanager als verkoper van het aanbod van de eigen instelling tot strategisch ontwikkelpartner voor regionale arbeidsmarkt- en personeelsvraagstukken. Deze transitie is opgenomen in de aanvraag voor Bouwsteen 3.
3. Het Transitielab heeft als opdracht kennisdeling, onderzoek, verbreding, verdieping en borging van vraagarticulatie en de LLO-oplossingen. In het Transitielab werken we volgens een gevalideerde methodiek, ontwikkeld binnen de Universiteit Utrecht en de Hogeschool Utrecht. Het Transitielab is een open netwerk.

Van LLO-aanbod naar LLO-oplossingen voor complexe vraagstukken

De beweging van traditioneel onderwijsaanbod naar meervoudige LLO-oplossingen maken we door in te zetten op drie ontwikkellijnen.

1. Versterking van de vraagarticulatie (zoals hierboven beschreven), zodat we een goed beeld hebben van de vraagstukken van bedrijven, waarop een LLO-oplossing een antwoord kan bieden.
2. Uitvoering van transitieprojecten waar - op basis van een vraagstuk van een bedrijf - in cocreatie een opschaalbare LLO-oplossing wordt ontworpen en uitgevoerd. Het transitieproject is daarmee ook een experimenteerruimte voor vraaggericht werken, innovatie en cocreatie en draagt daarmee bij aan de versterking van de samenwerking in de regio.
3. Professionalisering van betrokkenen op (nieuwe) mogelijkheden van leren en ontwikkelen en transitievaardigheden. Deze ontwikkellijn is onderdeel van de aanvraag in Bouwsteen 3.

Van samenwerken vanuit de eigen rol naar samenwerken voor een maatschappelijke opdracht

Versterken van samenwerken in de regio gaat vooral over verandering in mindset van alle betrokkenen. Deze transitie willen we bereiken door:

1. Leren in transitieprojecten en het Transitielab door gezamenlijk te zoeken naar LLO-oplossingen en daarbij expertise te benutten van medewerkers uit diverse organisaties, bedrijven en sectoren. Transdisciplinair samenwerken – over de grenzen van organisaties heen- vormt de kern.
2. Gebruik van de methodiek van het Transitielab, waarbij op een onderzoekende manier systematisch kennis wordt ontwikkeld en toegepast. Deze manier van werken bevordert out- of-the-box-denken en loskomen van belangen en organisatiecultuur van de eigen instelling. Dit maakt LLO-oplossingen opschaalbaar en bevordert een gezamenlijke leercultuur.
3. Professionalisering van betrokkenen op het gebied van transitievaardigheden.

Van versnippering naar een duurzaam LLO-ecosysteem

In het project werken we toe naar een duurzaam LLO-ecosysteem, dat ook na afloop van de subsidiabele periode blijft functioneren. Werkwijze en methodiek van het ecosysteem dient als blauwdruk voor andere sectoren. Dit doen we door:

1. Toepassing van de methodiek van het Transitielab, gericht op het gezamenlijk kennis ontwikkelen delen en toepassen.
2. Expliciet openstellen van het samenwerkingsverband rond het Transitielab voor het aansluiten van nieuwe partners, zodat flexibel ingespeeld kan worden op nieuwe trends en vraagstukken.
3. Maatregelen voor het duurzaam verankeren en borgen van het Transitielab in de regio, o.a. door professionalisering van de gezamenlijke uitvoering (zie Bouwsteen 3), afstemmen op landelijke ontwikkelingen rond Centra voor Teaching en Learning (Npuls) en het uitwerken van een financierbare businesscase.

1.1.3 Wat maakt de visie goed?

De visie van het transitielab laat goed zien op welke regio het samenwerkingsverband zich met een (aantal) LLO-oplossing(en) gaat richten. Dit staat helder beschreven in de gezamenlijke visie van het samenwerkingsverband en is direct gekoppeld aan de concrete invulling in het plan. De visie omschrijft helder wat de uitdagingen in de energie- en grondstoffentransitie in de regio Utrecht zijn en verbindt hier direct een scholingsvraag aan. De koppeling tussen beide bouwstenen is dan ook voldoende beschreven; welke LLO-oplossingen het samenwerkingsverband gaat ontwikkelen en hoe deze gaan aansluiten op de competentieknelpunten in het kader van de energie- en grondstoffentransitie. Naast deze aanvraag voor Bouwsteen 2 doen de onderwijsinstellingen van het consortium een aanvraag voor Bouwsteen 3 'Het Professionaliseringslab regio Utrecht'. Beide aanvragen richten zich op hetzelfde overkoepelende doel: versnellen van een leven lang ontwikkelen voor de energie- en grondstoffentransitie en versterken van het LLO-ecosysteem in de regio Utrecht. Het Professionaliseringslab (Bouwsteen 3) is complementair aan het Transitielab (Bouwsteen 2). Uit de het visiedocument: *"Samen zetten we een duurzaam ecosysteem op, waarin we bijdragen aan oplossingen voor belangrijke maatschappelijke transities die nog volgen."*

1.2 Consortium

In dit tweede voorbeeld wordt de consortiumvorming van een kleine bouwsteen 2 aanvraag uitgelicht. We lichten het onderdeel consortiumvorming uit. Lees eerst de publieksvriendelijke samenvatting van Christelijke Hogeschool Ede – HRM Praktijken in transities.

Samenvatting ‘HRM-praktijken voor transities moet je leren’

Innovatiewerkplaats voor energie- en grondstoffentransitie

De energie- en grondstoffentransitie stelt Regio Foodvalley voor forse opgaven. Voor veel beroepen bestaan aanzienlijke tekorten en Leven Lang Ontwikkelen, zoals op technisch gebied, is van groot belang. De ruim 2.000 kleinere mkb-ondernemingen in de EGT (zoals installatie- en bouwbedrijven en bedrijven in de sector transport- en logistiek) in de regio hebben vaak minder capaciteit voor goede HRM-praktijken en kunnen daardoor moeilijk:

1. voldoende en goed opgeleide medewerkers vinden
2. medewerkers behouden
3. medewerkers ontwikkelen
4. medewerkers vitaal houden.

De bedrijven lopen daardoor het risico vooral met dagelijkse zaken bezig te zijn en minder met de vernieuwing en aanpassing die de transities vragen.

In de ‘Innovatiewerkplaats voor energie- en grondstoffentransitie’ ontwikkelen de Christelijke Hogeschool Ede, mbo-instelling COG, Barneveldse Techniek Opleiding (BTO) en Regio Foodvalley leer- en ontwikkelactiviteiten waarmee mkb-ondernemingen in de EGT transitiegerichte HRM-competenties kunnen ontwikkelen. Daarmee kunnen deze bedrijven innovatieve en aantrekkelijke werkgevers worden die een wezenlijke bijdrage aan de energie- en grondstoffentransitie kunnen leveren. Met een kleine LLO-Katalysatoraanvraag wil het consortium dit werk versnellen door samen met de kleinere mkb-ondernemingen in de EGT een proces van vraagarticulatie te doorlopen waarin drie vragen centraal staan:

1. Welke knelpunten en opgaven ervaren mkb-bedrijven in de EGT m.b.t. tot hun HRM-praktijken?
2. Welke wensen en eisen hebben deze bedrijven m.b.t. de manieren waarop ze nieuwe HRM-praktijken willen leren?
3. Welke partners heeft het consortium nodig voor het ontwikkelen en testen van de leer- en ontwikkelactiviteiten? Hoe voeren we dit werk als een echte learning community uit?

CHE en COG zijn via praktijkgericht onderwijs en onderzoek betrokken bij het regionale MKB en bij de EGT, maar ook als partners in de triple helix-samenwerking in Regio Foodvalley, bijvoorbeeld in het werk aan de Human Capital Agenda van de regio. BTO is een coöperatie van ruim 100 techniekbedrijven in de regio en werkt samen met mbo-instellingen om jongeren en zij-instromers technisch te scholen. Via deze koepel heeft het project goede toegang tot een mkb-ondernemingen in de EGT om die te betrekken bij de vraagarticulatie.

CHE en COG zijn actieve samenwerkingspartners in Regio Foodvalley die op tal van manieren bijdragen aan de uitvoering van strategische agenda van de regio. De participatie van Regio Foodvalley in de ‘Innovatiewerkplaats voor energie- en grondstoffentransitie’ is belangrijk omdat de regio de vraagarticulatie vanuit de strategische agenda van de regio kan verrijken.

1.2.1 Consortium van de innovatiewerkplaats

Bron instelling: Christelijke Hogeschool Ede

Doel innovatiewerkplaats en partners

De ruim 2.000 mkb-ondernemingen in de EGT in Regio Foodvalley besteden minder aandacht aan het 1) vinden, 2) behouden, 3) ontwikkelen en 4) gezond houden van medewerkers. Dat remt hun bijdrage aan de energie- en grondstoffentransitie. In de 'Innovatiewerkplaats voor energie- en grondstoffentransitie' ontwikkelen we leer- en ontwikkelactiviteiten waarmee deze bedrijven zich nieuwe, transitiegerichte HRM- praktijken eigen kunnen maken waarmee ze transitieversnellers kunnen worden. Het werk van de 'Innovatiewerkplaats voor energie- en grondstoffentransitie' wordt met dit project versneld. Dat zorgt er ook voor dat de samenwerking in de werkplaats intensiever, gestructureerder en professioneler wordt en echt als een learning community gaat functioneren.

In de periode september 2024 – februari 2025 wordt samen met mkb-ondernemingen in de EGT een proces van vraagarticulatie m.b.t. de competenties voor nieuwe HRM-praktijken doorlopen. Daarmee concretiseren we nieuwe samenwerkingsgerichte LLO-oplossingen én zorgen we ervoor dat de leer- en ontwikkelbehoeften goed aansluiten op de wensen en mogelijkheden van de mkb-ondernemingen in de EGT.

Het consortium bestaat uit partners die in het regionale HR-ecosysteem al langer met elkaar werken aan de energie- en grondstoffentransitie en via dit project hun samenwerking op het gebied van HRM-praktijken bij mkb-ondernemingen in de EGT kunnen bundelen en versnellen om zo de energie- en grondstoffentransitie te versterken. De partners van het consortium zijn 1) twee publieke opleiders (CHE en COG), 2) een coöperatie die mkb-ondernemingen in de EGT (arbeidsorganisaties) uit Regio Foodvalley vertegenwoordigen en 3) het samenwerkingsverband Regio Foodvalley.

CHE en COG zijn via praktijkgericht onderwijs en onderzoek betrokken bij het regionale MKB en bij de energie- en grondstoffentransitie, maar ook als partners in de triple helix-samenwerking in Regio Foodvalley. Beide instellingen vinden elkaar in het werk aan de HCA van de regio en bijvoorbeeld als partners van het 'Living Lab Regio Foodvalley Circulair!'. Bij beide onderwijsinstellingen staan deze transitie's als speerpunt in hun strategische beleidsagenda's. De CHE brengt expertise op het gebied van HRM-praktijken in en COG expertise m.b.t. de scholing van technisch personeel. Beide instellingen hebben tevens de expertise om eigentijdse, krachtige leeromgevingen voor verschillende doelgroepen te creëren.

CHE en COG werken beiden samen met Barneveldse Techniek Opleiding (BTO). BTO is een coöperatie van ruim 100 techniekbedrijven in de Regio Foodvalley en werkt samen met mbo-instellingen om jongeren en zij- instromers technisch te scholen. BTO biedt voor deze groepen stageplekken en leerplekken bij mkb- ondernemingen in de EGT worden aangeboden.

1.2.2 Wat maakt het consortium goed?

De samenwerking tussen CHE en de de Barneveldse Techniek Opleidingen (BTO) geeft vertrouwen. De BTO lijkt een geschikte partner om het MKB te betrekken. Uit de documenten blijkt ook dat het co-makerschap goed is uitgewerkt en er een gedegen samenwerking met andere relevante actoren is. Relevant hierbij is de concrete uitwerking in het activiteitenplan; hierin staat goed omschreven hoe het samenwerkingsverband de vraagarticulatie gaat uitvoeren.

1.3 Competentieknpunt

In het derde voorbeeld wordt uit de visie van een kleine bouwsteen 2 aanvraag het competentieknpunt uitgelicht. Lees eerst de publieksvriendelijke samenvatting van de aanvraag door.

Samenvatting ‘Duurzaam leren en innoveren’

Achtergrond en Aanleiding

De regio Zuidwest Drenthe en de kop van Overijssel kenmerken zich door een hoge concentratie agrarische bedrijvigheid met uitdagingen zoals de druk op de ruimte waaronder de aanwezigheid van meerdere natura 2000 gebieden. De Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe (GCZWD) constateert een groeiende behoefte naar flexibele vraaggestuurde en gebiedsgerichte bijscholing om de agrarische sector te verduurzamen waarbij natuur(gebieden) en agrarische bedrijvigheid elkaar versterken.

Doelstelling van het project

Het voornaamste doel van dit project is het ontwikkelen van een LLO ontwerp dat specifiek is afgestemd op de behoefte van de agrarische sector in de overgang naar duurzamere landbouwpraktijken met specifieke aandacht voor de grondstoffentransitie in en met de samenwerking met natuur(gebieden). Het LLO-ontwerp zal zich richten op het gezamenlijk leren in actuele vraagstukken en uitdagingen op het gebied van bodem, water en duurzame energie, specifiek voor het gebied Zuidwest Drenthe en de kop van Overijssel.

De activiteiten van het project

Het consortium, bestaande uit de GCZWD, Terra en Van Hall Larenstein (VHL) zal onderzoeken welke behoeften er zijn voor bijscholing tot duurzame landbouwpraktijken waarbij de natuur versterkt wordt. Dit omvat het identificeren van doelgroepen, vraagstukken rondom bodem, water en duurzame energie, en vormgeven van gewenste leertrajecten. Ook het vraagstuk wie de leertrajecten invullen en hoe de leervragen gericht op kansen en mogelijkheden blijven geactiveerd worden, behoort tot het resultaat van het ontwerp. De resultaten worden verkregen door narratieve interviews met geïdentificeerde doelgroepen en de analyse van de resultaten evenals het LLO-ontwerp worden voorgelegd aan betrokken stakeholders. De opgedane kennis zal worden gedeeld met diverse kennisnetwerken om schaalbaarheid en overdraagbaarheid naar andere regio's en LLO-vraagstukken te bevorderen.

De samenwerkingspartners en hun rol in het project

Het consortium bestaat uit GCZWD, Terra en VHL. GCZWD vertegenwoordigt de stakeholders uit het specifieke gebied. Terra en VHL dragen bij aan onderzoek en onderwijs en zetten zich in voor (regionale) LLO-oplossingen.

1.3.1 Kansen in relatie tot competentieknelpunt

Bron instelling: Drenthe College Terra

Zowel de landelijke als regionale programma's hebben een groep agrariërs in Zuidwest Drenthe doen realiseren dat er meerdere mogelijkheden zijn om een bijdrage te leveren vanuit de agrarische sector aan de gestelde opgaven en doelen en deze te koppelen aan kansen. Naast het feit dat een aantal agrariërs met hun bedrijfsvoering hierop (willen) inspelen door bijvoorbeeld natuurinclusieve maatregelen te treffen of het verkorten van ketens, is er ook het besef dat de transitie niet eenduidig is voor alle bedrijven. Factoren als omgeving, bodem, aanwezigheid van natuurgebieden, eigen visie, affiniteit, financiële mogelijkheden, vergunning-mogelijkheden, nabijheid van water(win)gebied, etc. spelen hierbij een belangrijke rol. Deze factoren bepalen de kansen om door te ontwikkelen en elkaar wederzijds te versterken met het (agrarisch)bedrijf in de grondstoffentransitie.

Deze kansen kunnen liggen in (eventueel gedeeltelijk) circulair, biologisch, biodynamisch, natuurinclusief en of regeneratief te gaan produceren, o.a. in samenwerking met natuurgebieden. Ze kunnen ook liggen in samenwerkingen met burgers als het gaat om bio-diverse bermen, percelen, bosaanplant en sociale energietransities (energiecoöperaties in de regio), sociaal-maatschappelijke functies zoals zorg(boerderij), lokaal gezond voedsel, voedselcoöperaties, etc. Ook zijn er kansen door samen te werken met regionale overheden en TBO's als het gaat om waterkwaliteit te bevorderen, ecologische maatregelen, berging van water, stimuleren en onderhouden van openbaar groen (waaronder in steden), natuurgebieden, behouden van cultuur-historische landschapselementen en kwaliteit van landschap, gebruik maken van subsidies, etc. In samenwerking met het MKB kunnen innovatieve technieken ten goede komen aan de opgaven en doelen in het gebied.

De leden van GCZWD beseffen dat deze mogelijkheden, kennis, maatregelen, kansen etc. in deze grondstoffentransitie dynamisch zijn, met de tijd andere accenten kunnen hebben en toegespitst op het eigen gebied met veel natuur(gebieden). Hierbij kan kennis van elders helpen bij eigen regionale invullingen. De vraag is dan ook om een Leven Lang Ontwikkeltraject op te zetten waarmee in deze regionale dynamiek en ontwikkeling geleerd kan worden. Hierbij denken aan een LLO-systematiek waarbij leertrajecten op vraag beschikbaar gemaakt worden, gerelateerd zijn aan de actuele vraagstukken in de grondstoffentransitie, waarbij agrarisch bedrijfsleven meegenomen wordt in kansen om toekomstbestendige voedselproductie en landschapsbeheer in dit gebied mogelijk te maken.

Aangesloten agrarische leden van de GCZWD hebben aangegeven over de hiervoor geschetste mogelijkheden en ontwikkelingen te willen leren. Om dat vorm te geven heeft de GCZWD samenwerking gezocht met de groene kennisinstellingen Terra (mbo) en Van Hall Larenstein (hbo) om te onderzoeken hoe dit regio-specifiek en schakelbaar ingevuld kan worden. De kennisinstellingen verbinden hieraan de aanvullende voorwaarde dat de opbrengst schaalbaar en overdraagbaar naar andere regio's moet zijn. In tegenstelling tot de meer traditionele benadering van LLO waarbij gewerkt wordt vanuit een relatief vaststaand aanbod van cursussen en trainingen, zal onderzocht worden hoe aanvullend hierop aanbod ontwikkeld wordt op basis van onderzoek, innovatie, co- creatie en de betrokkenheid van andere doelgroepen

"...Het meeste heb ik uiteindelijk geleerd van bijeenkomsten waarbij naast mijn collega-boeren, ook juist banken en andere partijen meediscussieerden. Andere inzichten en andere perspectieven gaven me nieuwe ideeën..."

1.3.2 Wat maakt het competentieknpunt goed?

Er wordt overtuigend aangetoond wat de competentieknpunten in de sector en regionale arbeidsmarkt zijn. Met deze aanvraag willen GCZWD, Terra mbo en Van Hall Larenstein hbo, gezamenlijk onderzoeken waar behoefte aan is wat betreft bij- en omscholing tot duurzame landbouwactiviteiten in samenwerking met natuur(gebieden). Ook wordt er blijvend onderzocht hoe de partners het beste kunnen acteren waardoor er leervragen blijven ontstaan en bediend kunnen worden binnen de kaders van bodem, water en duurzame energie in het gebied. Het competentieknpunt hangt nauw samen met de vraag naar duurzame energieopwekking, de opgave voor robuuste watersystemen waarbij waterberging veel aandacht vraagt en van ontgroening: er liggen ook grote infrastructurele opgaven in samenhang met woningbouw. Waar deze LLO-oplossing het knelpunt goed verwoord is de direct verbinding tussen de energie en grondstoffen opgave en de regio. Deze LLO-oplossing gaat met precies dat competentieknpunt aan de slag.

1.4 Activiteitenplan

Dit vierde voorbeeld geeft inzicht in een goede weergave van projectomschrijving in het activiteitenplan. Lees eerst de publieksvriendelijke samenvatting van de kleine bouwsteen 2 aanvraag door.

Samenvatting 'Overbrugging van de digitale kloof voor een duurzame energie toekomst'

Het onderzoeksvoorstel erkent de vitale rol van digitale vaardigheden in de energietransitie, een verschuiving van fossiele naar hernieuwbare energie. Het voorstel benadrukt de noodzaak voor deskundigheid in zowel de fysieke constructie als de digitale architectuur van energie-infrastructuren. De Kien in Deventer is gepositioneerd als centraal knooppunt, gericht op ICT en civiele techniek, om een ecosysteem van kennis, competenties en ondernemerschap te bevorderen. Door samenwerking met vooraanstaande onderwijs- en bedrijfspartners streeft het project naar het ontwikkelen van levenslange leeroplossingen, gericht op het dichten van de competentiekloof in de sector. Het onderzoek heeft als doel om een gedetailleerd inzicht te bieden in de huidige digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt en om de specifieke behoeften voor de energietransitie in kaart te brengen, wat moet leiden tot de input voor een adequate LLO-oplossing.

1.4.1 Activiteitenplan: projectomschrijving

Bron instelling: Hogeschool Saxion

Activiteitenplan

In het project "Overbrugging van de digitale kloof voor een duurzame energie toekomst" wordt de visie uit het visiedocument concreet vertaald naar specifieke projectdoelstellingen. Deze doelstellingen omvatten het verdiepen in de energietransitie, het analyseren van de lokale context in Deventer, het inventariseren en ontwikkelen van de benodigde competenties, en het formuleren van strategieën voor levenslang leren. Elk van deze doelstellingen is gekoppeld aan specifieke activiteiten, zoals literatuuronderzoek, interviews, enquêtes en analyses, die de kloof tussen huidige en benodigde competenties blootleggen.

Onderzoekscontext

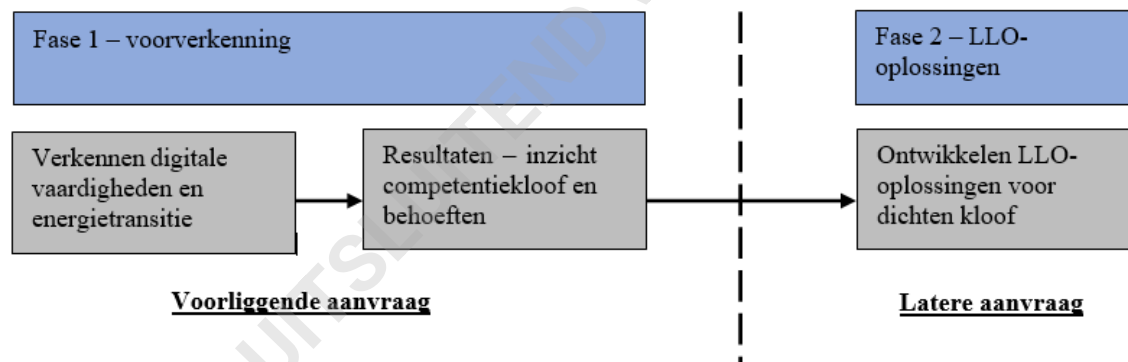
Dit onderzoek, gesitueerd in Deventer, richt zich op het verder in kaart brengen van deze competentiekloof, met een focus op de benodigde digitale vaardigheden voor het ontwerp, bouw en beheer van energiesystemen. De samenwerking met De Kien in Deventer, een organisatie die zich richt op leven-lang-leren en de integratie van technologie en talentontwikkeling, biedt een waardevolle context voor het onderzoek. De betrokkenheid van DeKien zorgt niet alleen voor de benodigde infrastructuur en expertise, maar zal in de toekomst ook bijdragen aan het ontwikkelen en uitrollen van gerichte LLO-oplossingen op basis van de onderzoeksresultaten van voorliggend onderzoek.

Onderzoeksresultaten - doelstellingen en vervolg

Het onderzoek zal analyseren wat de huidige stand van digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt in Deventer is en de specifieke vereisten identificeren die de energietransitie stelt aan het ontwerpen, bouwen en beheren van energiesystemen. De resultaten van dit onderzoek zullen cruciale inzichten verschaffen in de aard en omvang van de competentiekloof en zullen vervolgens leiden tot de ontwikkeling van gerichte LLO-oplossingen. Deze oplossingen zullen gericht zijn op het overbruggen van de huidige kloof en anticiperen op toekomstige ontwikkelingen binnen de energietransitie (zie figuur 1).

Door deze competentiekloof in digitale vaardigheden voor het ontwerp, bouw en beheer van energiesystemen binnen de energietransitie aan te pakken, zal dit onderzoek bijdragen aan de vormgeving van een effectieve arbeidsmarktstrategie in Deventer en dienen als referentiekader voor andere steden en regio's die met vergelijkbare uitdagingen geconfronteerd worden. Dit onderzoek is een stap naar het realiseren van duurzaamheidsdoelstellingen en het ondersteunen van een veerkrachtige en duurzame toekomst.

Figuur 1. Onderzoeksproces – van voorverkenning naar LLO-oplossing

1.4.2 Wat maakt de projectomschrijving goed?

De projectomschrijving maakt duidelijk dat digitalisering nodig is in de grondstoffen, -en energietransitie en dat dit vraagt om specifieke vaardigheden. Het project (onderzoek) heeft als doel om een gedetailleerd inzicht te bieden in de huidige digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt. Ook worden in de omschrijving de specifieke behoeften voor de energietransitie in kaart te brengen. Welke partners daarvoor nodig zijn om tot een goede voorverkenning te komen is goed opgeschreven, alsook het beoogde resultaat.

1.5 Activiteitenplanning

Het vijfde voorbeeld geeft een goede activiteitenplanning van een kleine bouwsteen 2 aanvraag weer. Lees eerst de publieksvriendelijke samenvatting van de aanvraag door.

Samenvatting 'Microcredentials Datascience in Waterbeheer'.

Dit project heeft als doel de duurzame inzetbaarheid van watersectorprofessionals te vergroten door middel van de ontwikkeling van een mbo niveau 4 microcredential Datascience in Waterbeheer. Dit onderwijsaanbod is gericht op het bij- of omscholen van zittende professionals om te voldoen aan de huidige en toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt in Fryslân en daarbuiten.

De kernactiviteiten omvatten het opstellen van interne procedures en kwaliteitskaders binnen Firda, het ontwikkelen van een infrastructuur voor de creatie van microcredentials, en het ontwerpen van een conceptversie van de microcredential. Dit wordt aangevuld met continue afstemming met het werkveld en het onderzoeken van de brede toepasbaarheid van de microcredential in andere sectoren zoals de sector chemie en de gezondheid. Een pilot test bij WLN en Vitens Waterexpertisecentrum zal cruciale feedback leveren voor verder ontwikkeling. In de uitvoering van dit project wordt de mogelijkheden verkend voor een hbo microcredential Datascience in het verlengde van de mbo microcredential.

1.5.1 Activiteitenplanning kleine aanvraag

Bron instelling: Firda

NR	Activiteit	Inhoud	Mijlpalen en (tussentijdse) resultaten(SMART)	Tijdspad	Betrokkenen
	Kolom kopiëren naar begrotingsformat	Een beschrijving van de activiteit: hoe ga je de activiteit uitvoeren?	Wat bereik je met deze activiteit?	Start- en einddatum activiteit	Beschrijf de rollen of partners die bij de activiteit zijn betrokken
1.	Oprichting van interne procedures, kwaliteitskaders en het waarborgen van microcredentials.				
1.1	Aansluiting onderwijsontwikkelingen microcredentials	Het delen van kennis en het voeren van Klankbordgesprekken met de examencommissie, de Npuls Pilot Microcredentials, het Firda practoraat LLO, projectpartners en andere relevante stakeholders.	Organiseren van minimaal 5 Klankbordgesprekken met alle genoemde stakeholders voor het delen van kennis en het maken van afspraken over de uitwisselbaarheid van microcredentials vastgelegd in een convenant.	Sept 2024 – Maart 2025	Werkveld en Onderwijscommissie Stuurgroep
1.2	Ontwikkelen van een infrastructuur voor de creatie van mbo 4 microcredentials	De gesprekken vormen de basis om te komen tot een blauwdruk voor microcredential ontwikkeling met aandacht voor het kwaliteitskader en de interne kwaliteitszorg als voorwaarden voor uitgifte van microcredentials.	Een compleet en goedgekeurd document van de blauwdruk met alle benodigde stappen en procedures binnen de onderwijsorganisatie.	Sept 2024 – Maart 2025	Werkgroep Microcredential
1.3	Continue afstemming met het werkveld	Het verzamelen van input vanuit het werkveld over examinering en toetsing, als brug naar verdere ontwikkeling (hoofdactiviteit 2) door per kwartaal te overleggen.	Overzicht van ontvangen feedback en voorgestelde aanpassingen als Input van het werkveld voor het verder ontwikkelen van de microcredentials.	Jan 2025 – Maart 2025	Werkveld en Onderwijscommissie
2.	Het ontwerpen van een conceptversie voor het mbo 4 Microcredential Datascience in Waterbeheer				
2.1	Specificeren van competentieknelpunten door vraagarticulatie	Uitvoeren van een behoefteanalyse om competentieknelpunten in de watersector te identificeren.	Een rapport met de geïdentificeerde competentieknelpunten en aanbevelingen voor het microcredential curriculum.	Nov 2024 – Mei 2025	Werkgroep Microcredential
2.2	Ontwikkeling conceptversie microcredential	Ontwikkelen van een conceptuele versie van het mbo 4 Microcredential Datascience in Waterbeheer, inclusief leerdoelen, cursusinhoud en examen-eisen.	Een document met de conceptuele versie van het microcredential.	Mei 2025 – Nov 2025	Werkgroep Microcredential

1.5.2 Wat maakt de activiteitenplanning goed?

Firda en partners hebben een realistische planning gemaakt en het is duidelijk hoe het samenwerkingsverband de vraagarticulatie gaat uitvoeren en uiteindelijk LLO-oplossingen gaat ontwikkelen. Het doel en de prioriteiten zijn helder verwoord alsook de taakverdeling en verantwoordelijkheden die verdeeld zijn. De werkgroep Micocredential en de werkveld en onderwijscommissie werken samen aan beter waterbeheer. Met deze aanvraag en de focus op datascience gaat dit samenwerkingsverband de regio versterken, blijkt uit de uitgebreide planning. De verantwoordelijkheden zijn logisch verdeeld tussen Vitens en de onderwijsinstelling, blijkt ook uit de omschrijving bij de activiteitenplanning zelf.